

Din Özgürlüğü Üzerine Düşünceler*

George H. Smith

Çeviri: Aslı Yanbul

3 Temmuz 2014'te yayımladığım çalışmamda, yazılarımın her zamanki çizgisinden birkaç kişisel gözlem ve beyanda bulunabilmek için sıyrıldım. Bunu her 4 Temmuz'da olacak senelik bir etkinlik hâline getirmeye karar verdim, bu yüzden bu yazımda “Özgür Düşünce ve Özgürlük” yazı dizimi bir kenara koyup din özgürlüğü hakkında bazı fikirler sunacağım.

1980'lerin başlarında Hollywood'da yaşarken yerel bir televizyon kanalından telefon aldım. Arayan *Talkabout* adındaki Güney California'da bulunan ve çeşitli dini temaları ve tartışmaları konu edinen haftalık sohbet programının sunucusu Truman Jacques'in asistanıydı.

Talkabout'a önceden iki kere çıkmıştım. Bunlar güzel deneyimlerdi -bunun nedeni büyük oranda Truman Jacques'in fikirlere samimi bir ilgi duyan, zeki ve tarafsız bir sunucu olduğunu kanıtlamasıydı- bu yüzden üçüncü daveti kabul etmeye meyilliydim. Konunun ne hakkında olduğunu sorduğum zaman asistan benim evrimin devlet okullarında öğretilmesinin gerekip gerekmediğini tartışacağını söyledi. Rakibimi daha önceden duymuştum; kendisi Devlet Eğitim Kurulu aleyhinde açtığı dava ile yerel medyada büyük bir ilgi toplayan yaratılışçılık savunucusu bir Hristiyan idi. Davası; vergilendirme destekli, zorunlu bir okul sisteminde evrimi öğretirken yaratılışçılığın alternatif bir teori olarak tartışılmasını yasaklamanın kendisinin ve çocuklarının din özgürlüğünü ihlal etmek olduğu iddiasına dayanıyordu.

Televizyonda yayınlanacak olan konuyu öğrendikten sonra, eğitimdeki bütün devlet müdahalesine karşı olduğumu ve yerine tamamen gönüllü bir sistemi savunduğumu da göz önüne alarak, asistanı devlet eğitimi konusundaki özgürlükçü fikirlerimin suları bulandıracağı konusunda derhal uyardım. Asistan Truman'ın benim özgürlükçü bakış açısına kesinlikle aşına olduğu cevabını verdi, yani muhtemelen beni davet etmeden önce olası sorunları göz önünde bulundurmuştu. Evrime inandığım ve yaratıcılık inancını reddettiğim sürece tartışılacak bir şeyler olmalıydı. Bu nedenle, önerilen tartışma üzerinde asılı kalan belirsizliğe rağmen programa katılmayı kabul ettim.

Tartışmaya başlamadan önce komik bir şey oldu. Çekim başlamadan önce yaratılışçı rakibim ile devlet okulu konusunda aynı özgürlükçü bakış açısını paylaştığımız hemen ortaya çıktı. İkimiz de eğitimin hükümet için değil piyasa için olması gerektiğine inanıyorduk ayrıca kendisine ve diğer yaratılışçılara vergi yoluyla bu okullar için ödeme yapmaya zorlanmadıkları ve evrimin dâhil edildiği bir müfredat mecburi olmadığı sürece evrime karşı olmadığını belirtti. Görüşleri, tartışacak önemli ve ciddi bir şey olmadığına dair şüphelerimi artırdı.

* **Orijinal Kaynak:** Smith, George H. (2015). “Reflections on Freedom of Religion” *Libertarianism*.

Aslı Yanbul tarafından *sosyalbilimler.org*'da yayımlanmak üzere Türkçeye çevrilmiştir.

Erişim Linki: <https://www.sosyalbilimler.org/din-ozgurlugu> | **Yayın Tarihi:** 17/11/2019

Rakibim ve ben sahnenin iki ucuna oturduktan ve mikrofonlarımız takıldıktan sonra Truman Jacques bir teleprompterden kısa tanıtımlar okuyacağını ve ardından tartışmanın başlayacağını söyledi. Ancak çekim başlamadan önce tanıtımları yapmak istedi ve rakibim ile başladı. (Tabii ki hatırladığım kadarını aktarıyorum.) “Bu Kaliforniya devlet okulunda evrimin öğretilmesini protesto eden davayı açan Bay Falanca. Falan filan...” Sonra sahnenin benim olduğum tarafına geldi, Truman: “Bu, evrimin devlet okullarında öğretilmesi gerektiğine inanan ve bir ateist olan George H. Smith.” dedi.

Truman’ı *falan filan* kısmına geçmeden önce böldüm. “Truman burada bir sorunumuz var. Asistanına açıkladım, ama sanırım kendisi bu noktayı anlamadı. Özgürlükçü olduğumu biliyorsun, bu yüzden evrimin devlet okullarında öğretilmesi gerektiğini asla tartışmam” dedim.

Konumumu daha ayrıntılı bir şekilde açıkladıktan sonra Truman yüzünde şaşkın bir ifade oluştu. “Evrime inanıyorsun, değil mi?” diye sordu.

“Tam olarak ‘inanıyorum’ diyemem ama evet, evrim teorisinin iyi bir bilimsel teori olduğunu düşünüyorum. Elimizdeki en makul teori bu ve çok sayıda kanıtla destekleniyor.”

“Ve yaratılışçılığın saçma olduğunu düşünüyorsun?”

“Esasında, evet.”

“Öyleyse, bu teorinin bilimsel geçerliliğine inanıyorsanız neden evrimin devlet okulu çocuklarına öğretilmesini istemiyorsunuz?”

“Asıl önemli olan soru bu değil. Evrim iyi bilim ve yaratılışçılık değersiz bir bilim olsa bile, rakibimin çocuklarının dini inançlarını bozan fikirler öğretilmesi için para ödemeye zorlanması gerektiğini düşünüyorum.”

Bu ön açıklamalardan sonra olan şey oldukça dikkate değerdi. Her şey hazırlanmış, kameramanlar ve diğer teknisyenler hiçbir şey yapmadan ayakta dururlarken, Truman bir ateist ve bir Hristiyan’ın mutlaka anlaşamadıkları bir alan olması gerektiğini açıkladı. Bu yüzden belki bu konuyu tartışabiliriz, sadece ne olduğunu bulabilirsek.

Yirmi dakika boyunca Truman denedi -demek istediğim gerçekten denedi- tartışılacak bir şeyler bulmaya çalıştı. Ama boşuna. Truman ek sorular sordukça, ben rakibimin cevapları ile aynı fikirdeydim ve o da benimki ile aynı fikirdeydi. Sorunun özünün aslında din veya bilim değil, vergiyle desteklenen zorunlu eğitimin kendine özgü doğası olduğuna karar verdik. Rakibimin evrim hakkındaki görüşlerine katılmamıştım ancak bu özel tartışmanın aslında bir bilim değil, vicdan ve din özgürlüğü meselesi olduğu konusunda hemfikirdim. Sekülerlerin evrimin gerçek bir bilim olduğu oysa yaratılışçılığın sahte bir bilim olduğu ile ilgili ortak argümanlarına geldiğimizdeyse bunun bu anlaşmazlıkta söz konusu olan asıl mesele olmadığını yineledim. Öncelikle, birinin neyin çocuklara öğretmek için saygın bir bilim teorisi olduğuna karar vermesi gerekiyor ve devlet okullarında bu kararı verecek olanlar devlet görevlileridir. Bu tür zorlayıcı yollarla uygulanan resmi hükümler tartışmaya açık meseleleri özgür ve açık bir şekilde tartışabildiği için kendisi ile gururlanan özgür topluma bir hakarettir.

Bu, okullardaki mantıksız öğretilerin öğretilmesini savunacağım anlamına mı geliyordu? Kesinlikle, bu okulların tamamen isteğe bağlı olarak finanse edilen gönüllü kuruluşlar olması koşuluyla. Buradaki savunmam özünde sayısız kitapta, makalede ve diğer medyada sunulan birçok mantıksız düşünceyi savunmamdan farklı değildi. Tarihsel olarak, özgür bir basın ve özgür konuşmanın savunulması, bu fikirlerin çoğu ne kadar çığgınca olursa olsun ve bazı okuyucular bu fikirleri her ne kadar rahatsız edici bulurlarsa bulsunlar, fikirler dünyasında serbest ve açık rekabetin bilginin ilerlemesini teşvik edeceği inancına dayanıyordu. Özel bir Hristiyan lisesinin yaratılışçılığı öğrettiğini düşünün, bunun sonucunda mezunlarının çoğu evrim teorisinin gerçek olmadığına inanarak üniversiteye girerler. Ne olmuş yani? Bilim dünyası çökmeyecek ve en azından, evrimin savunucuları, kendi teorilerini daha iyi savunabilecekleri temelleri tazelemek için motive olacaklardır. Küçük bir rekabet, özellikle fikirler alanında, her zaman iyi bir şeydir ve otantik bilimin rekabetten korkacak bir şeyi olduğunu düşünmek için hiçbir neden yoktur.

Evrimin öğretilmesindeki sorunun nihai çözümünün devlet okullarının yok edilip her şeyin özelleştirilmesi ve bu sayede ebeveynlerin kendi inançlarına zarar vermeyen okullara ödeme yapabilmesi olduğu konusunda anlaşılan ve tartışmacı olması gereken iki kişi ile karşı karşıya kalan Truman tartışabileceğimiz başka bir şey bulabileceğimiz hakkında ki inancına tutunmaya devam etti. Bu boşuna bir arayış oldu. Bunalmış olan Truman'ın ilave araştırması daha fazla anlaşma dışında bir şey vermedi ve sonunda pes etti. Tartışacak bir şeyimiz olmadığını ve hepimize eve gitmemizi söyledi. Ayrıca, bir önceki konuşma çekilmediği için pişmanlık duyduğunu, çünkü bunun kendi başına büyüleyici bir gösteri olabileceğini belirtti.

Truman, hiçbir zaman bir Hristiyan yaratılışçı ve ateist bir evrimcinin gündemde ki böylesi bir konuda anlaşabileceğini beklemediğini söyledi. Sekülerler ile Hristiyanlar arasında din özgürlüğü konusundaki ihtilâfların birçoğunun yalnızca siyasi müdahalenin bir sonucu olduğunu ve hükümetin, bilimde veya başka alanlarda olsun, tamamen ideolojik tartışmalardan uzak durması ve özgür rekabetin canlandırıcı esintisinin düşünce düzenlemesi ve aktarımı içerisinde çalışmasına izin vermesi halinde bu ihtilâfların kaybolacağını ekledim. Ve bu kadardı. Tartışma asla filme alınmadı.

Haziran 2015'te özgür düşünen bir yayıncı ile yaptığım podcastte, ilk kitabım *Atheism: The Case Against God* [1974 - Ateizm: Tanrı'ya Karşı Dava] hakkında bazı detayları anlattıktan sonra, gey bir çift için pasta yapmayı reddeden Hristiyan fırıncı ve Obamacare hükümlerinin din özgürlüklerini ihlâl ettiğini iddia eden pek çok Hristiyan gibi birkaç yeni olaya pek çok çağdaş özgür düşünenlerin verdikleri tepki karşısındaki hayal kırıklığımı açıkladım. Özgürlükçüler / Libertaryanlar hariç, birçok seküler ve özgür düşünme yanlısı örgütler hukuki ceza ile dini inançlarına ters hareket etmek zorunda bırakılan Hristiyanları savunmak yerine devlet zorlamasından yana oldu. Eğer herhangi birinin din özgürlüğünün ihlâli konusunda hassas olması gerekiyorsa, bunun zamanında azınlık konumunda bulunduğunu ve tarihsel olarak dini zulmün birincil hedefi olduğunu göz önünde bulundurarak özgür düşünenlerin olması gerektiğini söyledim. Hükümete, kendi inançlarımıza göre başkalarıyla etkileşime girme veya etkileşimde bulunmama konusunda özgür olmamızı sağlayacak olan serbest inanç hakkını görmezden gelme ya da geçersiz kılma gücünü verin ve özgür düşünenlerin kendilerinin şu anda destekledikleri

aynı yasaların kurbanı olmaları an meselesi olacaktır.

Bu, eşcinsel evliliğe karşı çıkanlar ya da açıkça Hristiyan sembollerini devlet mülkiyetinden çıkarmak için canını dişine takarak savaşanlar gibi, Hristiyan protestocuların eleştirilerden muaf tutulduğu anlamına gelmez. Bazı Hristiyan eylemciler, net olmayan bir şekilde, Amerika'nın Yahudi-Hristiyan değerleri üzerine kurulduğunu ya da İlk Değişikliğin [First Amendment] dinin "kamusal alanda" ifadesini yasaklamadığını savunarak sekülerlerin tercih ettiği herhangi bir ölçüme karşı çıkacaklar. ("Kamusal alan" ifadesini her duyduğumda beynim patlayacak gibi oluyor. Bunun tam olarak ne anlama gelmesi gerekiyor? Devlet mülkiyeti? Özel mülk? Eğer ikincisi ise, özel mülk sahipleri din ile ilgili istedikleri her şeyi yapmakta özgür olmalı. Ancak, adliye veya kamu parkı gibi devlet mülkleri kastedilirse, o zaman açıkça farklı ilkeler uygulanır.)

Bu tartışmanın her iki tarafındaki pek çok katılımcı "vicdan özgürlüğünün" gerçek anlamını anlayamıyor. Bu insanlar önceki yüzyıllarda liberallerin yazmış olduğu edebiyatı okurlarsa iyi yapmış olurlar. Örneğin, on dokuzuncu yüzyıl boyunca sekülerlerin ve inançlı dindarların kısa vadede hangi tarafa fayda sağlayacağı düşünülmezsizin vicdan meselelerine devletin herhangi bir tecavüzüne el ele karşı çıkması ender rastlanır bir şey değildi. İngiltere'de, pek çok Ayrılıkçılar, özellikle Kongregasyonalistler, Baptisler ve Quakerlar, eğitimdeki tüm devlet müdahalesine karşı çıktılar çünkü hiçbir müfredatın, ne kadar üstü kapalı olursa olsun, dini imalardan özgür olamayacağına inanıyorlardı. Bu kendilerine "gönüllüler" diyenler, kilise ve devletin ayrılmasını savundukları nedenlerle okul ve devletin de ayrılmasını savundular. Bunu sürekli olarak yaptılar.

Hristiyan gönüllüler, dini değerlerin eğitimin ayrılmaz bir parçası olması gerektiğine inanmasına rağmen, hükümetin bu değerleri devlet eğitimi sistemi aracılığıyla öğretmesini istemediler. Bu tür meseleler, devlet bürokratlarının baskıcı ellerine değil, ebeveynlere, çocuklara ve diğer eğitim tüketicilerine bırakılmalıdır. Aynı şekilde, Herbert Spencer ve Auberon Herbert gibi din dışı gönüllüler de seküler eğitimi tercih ettiler ancak seküler değerlerinin devlet okullarında öğretilmesini istemediler. Her iki taraf da hükümetin kişinin ve mülkün kişisel haklarının korunmasıyla sınırlandırılması gerektiğini savundu. Hükümet, dini inanç ve değerlerin kişisel meselelerinde hiçbir şekilde söz sahibi olmamalıdır. Bilimsel fikirler de dâhil olmak üzere, fikirler, hükümetin baskıcı yöntemiyle zorla değil, gönüllü ikna yöntemiyle iletilmelidir.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta

içinde sosyalbilimler.org’da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.